

Vito Flaker (2022)

Moč skupine

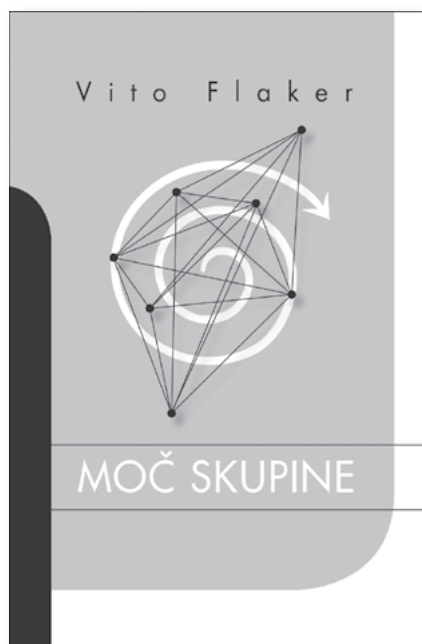
Ljubljana: Založba Univerze. 99 strani.

ISBN: 978-961-297-015-4

Pisec je posvetil knjigo trem naslovnikom: enemu od začetnikov poučevanja skupinskega dela pri nas, kolegu Bernardu Stritihu, ob njegovi 85-letnici; spominu Johna Southgatea, enega od piščevih učiteljev, ki je pred kratkim preminil; in Oddelku za socialno delo Pravne fakultete v Osijeku, kjer je vodil tečaj skupinskega dela. Knjiga ni obsežna, ni pa lahko branje. To zadnje dejstvo je delno posledica narave predmeta, delno pa sloga pisanja. Skupine so namreč po eni strani medij, v katerem živimo in smo zanj »slepi«, po drugi strani pa, ker so oprijemljive in neoprijemljive narave hkrati, morda težko pojmovno opisljiv pojav. A pojdemo po vrsti.

Kot beremo v predgovoru, ki naj bi bil hkrati tudi zagovor ponovnega pisanja o skupinski dinamiki, ki se zdi stvar preteklosti zaradi novejših »transverzalnih« metod socialnega dela, je delo nastalo delno kot priprava na gostovanje avtorja s tečajem skupinskega dela na Oddelku za socialno delo Pravne fakultete v Osijeku; delno kot vrsta zapisov na avtorjevem blogu, namenjenem tamkajšnjim študentom; in končno kot refleksija o tej demonstraciji skupinskega dela in nostalgичno sporočilo udeležencem skupinskega druženja. Pisec sam se zaveda priložnostnega motiva za nastanek svojih zapisov, hkrati pa je doživel, da ob prizadevni poglobitvi v snov tudi v takem primeru nastane »precej sistematično« delo.

Delo je razdeljeno na štiri poglavja: o tem, kako razumeti skupinsko delo, in o pojmu skupine; o procesih v skupinah in o skupinskem delu, to je, o razvoju skupine, skupinski želji in vodenju; o umetnosti dialoga in refleksiji ob seminarju o skupinskem delu v Osijeku.

0009-0007-0946-5858

Skupino po navadi definirajo kot manjše število med seboj povezanih oseb za razliko od nepovezane množice, skratka, kot strukturo komunikacij, statusov in vlog za razliko od nestrukturirane »mase«. Pisec ne povzame teh jasnih opredelitev, ampak se spusti v zapleteno razglabljanje, ali obstajajo »skupinske misli«, »ali obstaja miselni proces *sui generis*, neodvisen od mišljenja članov skupine«. S podobno zapleteno ambicijo opiše sklon *akompanjativ*, da bi poudaril »kompanjonstvo« s pozitivnim prizvokom. Poudari pa, da je osnovni pomen skupinskega dela »skupno delo« za krepitev moči skupine.

Skupina je del skupnosti, organizacij in družbe in ta kontekst v določeni meri določa naravo skupine in njene dejavnosti. Pisec ne izpelje konsekvenc tega nazora in ne opiše razlike med skupinami v bolj ali manj strukturiranih okoljih, razlike med neformalnimi skupinami in delovnimi skupinami, strokovnimi timi, odbori in komisijami, recimo, ampak se spusti v zapleteno razglabljanje o tem, »koliko ljudi je potrebno, da postanejo skupina«. Ali je en človek tudi skupina? Odgovori pritrdilno celo z ilustracijo, ki pa ne prepriča. Seveda, vsaj od G. H. Meada vemo, da vsak posameznik »vsebuje« družbo, ker jezik družbe, v katero se rodi, strukturira njegovo doživljanje; vsebuje podobe drugih, ki jih tudi »posnema«. Ne obstaja pa kot več oseb, razen v blodnjah. Ni skupina, čeprav »ima v sebi« skupino.

Sledi zapleteno razglabljanje o tem, kaj pomeni par in kdaj nastane par. »Par vedno obstaja v odnosu do tretjega«, beremo. Naj bi to pomenilo, da je par vedno v odnosu do okolice? Kako ga to določa? Sledi geometrija, ki naj bi pojasnila, koliko članov mora imeti skupina, da lahko razpade na pare. Da sta dva par, ni dvoma. Če so trije, se dva lahko izločita kot par, eden ostane zunaj, vendar obstajajo tri možnosti parčkanja. Pri štirih članih nastane šest parov, ki se združijo v skupine dveh parov na tri različne načine (česar avtor ne izpelje). Itd.

Ocenjevalec ne razume nadaljevanja: šele peterokotnik »ponudi število, ki *preprečuje* (sic!) preprost razpad skupine na pare in posameznike«. Kako to? Skupina petih lahko razpade na dva para in enega posameznika na 15 različnih načinov. To nam pove matrika kombinacij parov. Ta nepotrebna zapletanja motijo.¹

Pomembna je ugotovitev, da socialni delavec pogosto dela s tremi (klasičnimi) ravnmi, s posameznikom, družino (skupino) in skupnostjo ali institucijo hkrati, »transverzalno«. Vendar pa še vedno lahko dela tudi z vsako ravnijo posebej. Poučen je prikaz razvoja skupinskega dela kakor tudi njegovih številnih različic od »senzitivnostnih treningov«, kjer naj bi udeleženci »na svoji koži« doživljali »skupinsko dinamiko« in se učili vodenja, prek terapevtskih skupin, skupin samopomoči, skupin odklonskih mladostnikov v obravnavi do civilnodružbenih skupin pritiska in drugih akcijskih skupin. Terapevtske

1 K opombi 11 pod črto (teh opomb je toliko kot strani knjige): »komuna« ne pride od »cum« (s/z) in »munis« (zmotno »zid«), kar naj bi pomenilo, da je to nekaj, kar je »ograjeno z zidom«. Zid je »murus«. »Munio« pomeni »zidam«, »com-munio« pa »zidam skupaj z drugimi«.

skupine so res bliže spovednim skupinam (po Foucaultu); timi raziskovalcev pa morda nekdanjim sokratsko-dialoškim.

Čemu (služi) skupinsko delo, se sprašuje pisec in razlikuje obdobje laboratorijskih učnih skupin in sodobno obdobje »stvarnejših skupin«. Prej so poudarjali prednosti skupinskega dela, češ da je cenejše od individualnega, bližje stvarnosti, bolj socialno in ima močnejši vpliv na posameznika in okolje. V sodobnosti se je poudarek preusmeril k »stvarnejšim skupinam«. S tem pa so naštetih razlogi postajali vse manj pomembni. V resničnih skupinah namreč ti razlogi veljajo še bolj kot v tistih, ki so posebej ustvarjene za »skupinsko delo«. Ocenjevalec se ne znajde: razlogi so vse manj pomembni, veljajo pa še bolj?

V poglavju o skupinskih procesih in razvoju skupine pisec povzema teorije Biona o temeljnih čustvenih predpostavkah skupinske klime (odvisnost, boj-beg, parčkanje, delo), Southgatea, ki se opira na Reicha in uporablja metaforo orgazmičnega cikla (negovanje, energiziranje, vrhunec, sproščanje). Vse to so smiselne konceptualizacije skupinskega dogajanja. Ob njih so ugotovitve, kot je »orgazem nas združuje z vesoljem, produkt pa s trgom«, povsem odveč. Obstajajo namreč tudi trg orgazmov in (duhovni) produkti, ki nas ponesejo v vesolje, se pa slabo prodajajo. Stvarna razprava o ustvarjalni in destruktivni skupini, o vprašanju, kako naj skupina vključi čustvene predpostavke v svoje delovanje, je bolj smiselna, kot tudi upodobitev dveh ciklov skupinskega procesa.

Tehtna je razprava o želji v skupini ali skupinski želji in o tem, »kako skupina pade v nezavest«. »Med odločilnimi postavkami skupinskega dela je včasih prav to, da člani skupine najdejo, artikulirajo svojo resnično skupinsko željo«, svoj projekt. Pisec se opre na razlikovanje institucionalne, skupinske in individualne želje, ki imajo vsaka svoje zakonitosti in »obstajajo hkrati in ob vzajemnem delovanju ravni« v resonanci, konfliktu, subvertiranju itd. Želje so lahko zavestne ali nezavedne. Pisec emfatično pritrjuje, da obstaja kolektivno nezavedno (in se s tem približa Jungu) v obliki navad, avtomatizmov, podpražno utrjenih sporočil oziroma osnovnih predpostavk po Bionu. Eden od smotrov skupinskega dela je osvoboditev želje, kar pa, po mnenju pisca, ne pomeni vedno njeno ozaveščenje, ampak tudi nezavedno sledenje želji (»surfanje na njej«) oziroma – z vidika vodje – dopuščanje plutja s tokom želje. Morda prav to pomeni humorni preblisk o »onesveščanju« skupine.

Informativna je predstavitev slogov vodenja po Lewinu in Lippitu (avtokratsko, demokratsko, razpuščeno) in po Schindlerju (od alfa do omega), ki se sklene z zavzemanjem za porazdeljeno ali rotirajoče vodenje, ki se pojavlja naravno zaradi različne usklajenosti kompetenc članov s situacijami ali izzivi pred skupino. Prav uporabna je preglednica poudarkov pri vodenju v različnih fazah razvoja skupine (negovanje, energiziranje, sproščanje) glede na različne delovne vidike ali »registre« (organizacija, proizvodnja, čustva). Isto velja za prikaz zunanjih vplivov in omejitev skupine. To poglavje bi zaslužilo podrobnejšo obravnavo s primeri, se pa žal konča z namigom o ključnih

dogajanjih na meji skupine, kjer se dogaja »ne tako zelo mitski začetek in konec skupine«. Ta dogajanja niso pojasnjena.

Za poglavje o umetnosti dialoga ne morem reči, da ne sodi v skupinsko delo, saj aludira prav na sokratske dialoge v skupini prijateljev, je pa vendarle vzeto iz nekega drugega konteksta, konkretno, Freirovih dialogov ozaveščanja. Po njem je dialog nasprotje vsiljevanja idej ali zatiranja, ki naj bi se ga skupina osvobodila. »Z vsiljevanjem jih vsajene ideje prikrajšajo za možnosti, da poimenujejo svet, da ga spreminjajo, da postanejo del zgodovine ...« Pomisel: v naši novejši zgodovini so vsiljene ideje spremenile svet za pol stoletja. Igra vlog »gospodarja in sužnja«, ki jo je neki osiješki študentski par subvertiral, ko je »gospodarica« ukazala »sužnji«, da »naj dela, kar hoče«, me napelje na misel, da zaukazana svoboda (ali užitek) brez omejitev ne poruši le didaktične igre, ampak vsak družbeni odnos. Celotno odnos gospodar-suženj je bolj človeški, saj dopušča različne, tudi znosne kombinacije ravnanja obeh. Epikteta suženjski stan ni oviral pri filozofiranju. Znana pravila pogovarjanja v skupini sklenejo osrednji del knjige. Refleksija o dogajanju v osiješki šoli socialnega dela dopolnjuje besedilo z opisom dejanske piščeve izkušnje s prenašanjem tega znanja na prihodnje socialne delavke.

Knjiga o moči skupine je, posebej zaradi skromnosti te vrste literature v slovenščini, dobrodošla. Dejstvo, da je njen pisec izkušen voditelj učnih in akcijskih skupin na področju socialnega dela in hkrati razmišljajoč teoretik z bogatim opusom raziskav, ji daje poseben pomen in verodostojnost. Vendar pa ima ocenjevalec vtis, da bi bilo delu v prid, če pisec ne bi skušal za vsako ceno abstraktno inovirati, kjer bi konkreten primer povedal več. V strahu, da ne bi bil videti dogmatičen in nekritičen, ampak odprtega duha, posebej v uvodnih poglavjih pretirava v nasprotni smeri z analitičnostjo, ki ne koristi didaktičnemu namenu besedila. Bolje bi bilo, ko bi le povzel, kar je že preverjenega napisanega o tem predmetu in dodal opis svojih *osebnih izkušenj* v podkrepitev včasih zelo abstraktnih razmišljanj, nerazumljivih ocenjevalcu (to seveda ni univerzalno merilo).

Poleg tega bi se veljalo zamisliti nad tem, kaj pomeni besedna zveza »moč skupine«. To lahko pojmuje kot vpliv skupine na posameznika v pomenu osebnostne rasti, terapije ali vzgoje, to je orientacije v svetu, ali pa kot vpliv skupine na družbeno okolje v pomenu družbene akcije in spreminjanja razmer, »volje do moči« torej. Ta poudarka imata morda različne posledice za praktično skupinsko delo.

Blaž Mesec